

SANATSAL MALZEME OLARAK BARBIE KULLANIMINA ÖRNEK YAKLAŞIMLAR**EXAMPLE APPROACHES TO THE USE OF BARBIE AS ART MATERIAL****Seçil TAYLAN ERDEMLİ**Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Bölümü, Antalya, Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-2171-1832**Doç. Uğur Günay YAVUZ**Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü, Antalya, Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-3111-8277**Cite As** Taylan Erdemli, S & Yavuz, U.G. (2021). "Sanatsal Malzeme Olarak Barbie Kullanımına Örnek Yaklaşımlar", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:6, Issue:32; pp:1983-1998**ÖZET**

Barbie; kızları Barbara'nın oyuncakları ile oynarken gözlemledikleri yetişkin olan bebekle oynama isteği üzerine, oyuncak bebek piyasasındaki eksiklikten yola çıkılarak Ruth ve Elliot Handler tarafından 1959 yılında Barbie'nin ilk üretimi yapılmıştır. Çizmiş olduğu kusursuz ve mükemmel beden imgesi nedeniyle büyük tartışmaların hedefinde olmuş, bu nedenle de Mattel firmasının Barbie üzerinde gerek fiziksel, gerekse kültürel ve toplumsal hassasiyetler kaygısı ile değişim yapması kaçınılmaz olmuştur.

Barbie dünya genelinde sadece çocuklar için bir oyuncak olmanın ötesine geçmiştir. Fotoğraftan takı tasarımına birçok farklı alanda yer alan Barbie stop motion gibi teknikler aracılığı ile video üretilmekte veya Barbie kullanılarak sanat tarihinden önemli resimler veya fotoğraflar yeniden canlandırılmaktadır.

Araştırma, nitel araştırma tekniklerinden konuya dair doküman incelemesi kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, 1959 yılından bugüne çocukların hayatlarında önemli bir yere sahip olan Barbie figürünün zaman içinde sanatsal malzeme olarak kullanımının örnekler üzerinden ortaya konmasıdır.

Görülmektedir ki global bir marka olan Mattel'in üretmiş olduğu Barbie, sadece çocuklar için değil, aynı zamanda sanatçılar için de malzeme haline gelmiş ve kullanılarak pek çok alanda üretimde bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Barbie, Sanat, Fotoğraf, Video**ABSTRACT**

Barbie was first produced by Ruth and Elliot Handler in 1959, based on the lack of dolls in the toy market, upon their daughter Barbara's desire to play with the adult doll when they observed her playing with her toys. Due to the flawless and perfect body image she drew, she was the target of great debates, and this made Mattel's change inevitable due to the concern of physical, cultural and social sensitivities on Barbie.

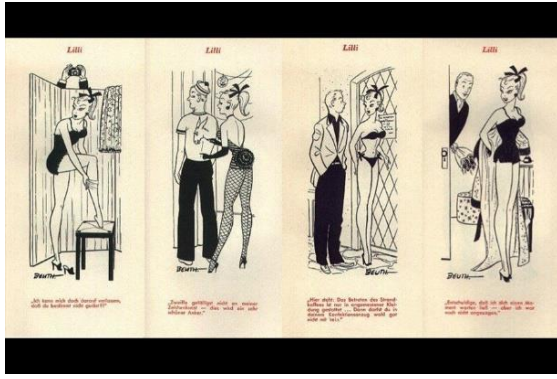
Around the world, Barbie has gone beyond just being a toy for children. From photography to jewelry design in many fields Barbie doll used at videos which produced by means of techniques such as stop motion, or important pictures or photographs from the history of art are reproduced by using Barbie doll.

The research was conducted by using document analysis on the subject, one of the qualitative research techniques. The aim of this study is to reveal the use of the Barbie figure, which has an important place in children's lives since 1959, as an artistic material through examples.

It is seen that Barbie, produced by Mattel, a global brand, has become a material not only for children but also for artists, and has been using in production in many areas.

Key words: Barbie, Art, Photograph, Video**1. GİRİŞ**

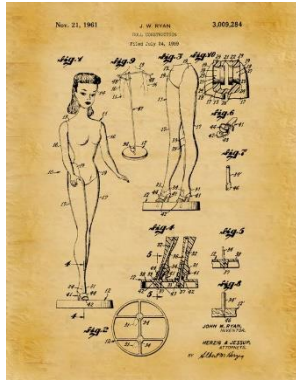
1945 yılında Haroll Matson ve Elliot-Ruth Handler çiftinin ortaklığında kurulan Mattel Oyuncak firması, Matson'ın şirketteki hissesini Elliot Handler'a satışı sonrasında yoluna devam etmiştir. Ruth Handler kızı Barbara'nın bebek veya çocuk bedenli bebeklerinden ziyade, kağıt bebekleri ile onlarla bebek gibi değil de yetişkin gibi giydirerek ve konuşturarak oynamasını gözlemlemiş, ancak yetişkin bir bebek üretim fikri firmada kabul görmemiştir. Uzun yıllar yetişkin bir kadın bebeğin üretilmesine muhalif olan Elliot Handler'ın da dahil olduğu şirket yönetimi, Ruth Handler'ın: "Küçük kızlar sadece daha büyük kızlar olmak ister" (Gerber, 2010: 1) inancına direnememiş, Handler, Alman çizer Reinhard Beuthien'in Bild Zeitung gazetesi için tasarladığı çizgi roman karakteri olan Bild Lili'den ilham alarak 1955'te Almanya'da üretilen Bild Lili'yi İsviçre'ye gittikleri tatil sırasında görmüş ve ardından kızının adından yola çıkarak adı koyulan Barbie'yi hayata geçirme konusunda Mattel'i ikna etmiştir. 1961 yılında Lili'yi üreten Greiner&Hauser şirketi, Mattel'i mahkemeye vermiş, 1964 yılında Mattel Lili'nin telif hakkını ödeyerek, patentini satın almıştır.

Görsel 1: Lili karikatürü, Görsel 2: 13 Ağustos 1955 tarihli Bild gazetesi ile Lili'nin tanıtımı, Görsel 3: Bild Lili bebeği

Tam adı Barbara Millicent Roberts olan 20 cm boyundaki Barbie, 1959 New York oyuncak fuarında ilk kez tanıtılmıştır. Zaman içinde artan talep sonrasında, 1961 yılında Barbie'nin erkek arkadaşı Ken, 1964'te kız kardeşi Skipper, 1963'te en iyi arkadaşı Midge ve 1980'de ise ilk siyahi Barbie olan Christie üretilmiştir.

Barbie'nin bir bebek gibi değil de yetişkin bir kadın görünümüne sahip olması tartışmalara neden olmuş bu konudaki görüşlerin gerekçesini de Yaşar Çabuklu şöyle ifade etmektedir: "Bild Lili ailelerin kız çocukları için uygunsuz bulduğu, esas olarak yetişkin erkeklerin aldığı bir tür pornografik oyuncaktır. Bild Lili'den farklı olarak göğüs uçlarının olmamasına karşın Barbie ilk kez piyasaya sürüldüğünde toplumun muhafazakar kesimlerinde endişeye neden olur. Bu çevreler Barbie'nin kız çocuklarını aile değerlerinden uzaklaştıracağını düşünmektedir. Barbie çalışan, bağımsız, seksi bir kadın olarak geleneksel ev kadını rolünden önemli bir sapmayı temsil etmektedir. Barbie evli değildir, anne değildir, ebeveynleri yoktur." (Çabuklu: 2008: 125)

Görsel 4: Mattel tasarımcısı John W. Ryan'ın Barbie tasarımı Görsel 5: 1959 yılında üretilen ilk Barbie

Mattel için çalışan John W. Ryan'ın tasarımı olan Barbie'nin gerçek bir insan olsa beden ölçüleri 99-46-84 cm, boyu da 2.19 m ve 45 kilo gibi gerçek üstü rakamlarda olması nedeniyle, 1959 yılında üretilen ilk Barbie'den itibaren Barbie, gerek gerçek olamayacak vücut ölçüleri ile çocukları olumsuz etkileyebileceği, kendi bedenleri ile barışık, mutlu olmalarını engelleyebileceği ve anoreksiya gibi hastalıklara neden olabileceği, gerekse sadece sarışın mavi gözlü olarak güzel olmanın mümkün olabileceğine dair çocukların zihinlerinde imge yaratabileceği görüşleriyle çok eleştirilmiştir. 2016 yılında farklı vücut ölçülerine ve tiplerine sahip olan Barbie serisi olan Barbie Fashionistas tanıtılmıştır. Bugün 9 farklı vücut yapısı, 94 farklı saç ve 35 farklı cilt tipine sahip Barbie bulunmaktadır.

Görsel 6: Barbie Fashionistas serisinde yer alan farklı fiziksel özelliklere sahip bebekler

Albino, Vitiligo gibi cilt rengi değişimi olarak kendini gösteren hastalıkların yanı sıra, protez bacaklı, tekerlekli sandalye kullanan, saç olmayan Barbie üretimi de yapılmıştır. Barbie'lerden sorumlu başkan yardımcısı Lisa McKnight: "Barbie bebeklerin, piyasada en çok çeşitliliğe sahip bebekler olmasından dolayı gurur duyuyoruz. Dünyanın her yerindeki çocukların hayatlarını daha iyi yansıtabilmek için değişmeye ve gelişmeye devam edeceğiz." (URL-1) açıklamasını yapmıştır. Hayattaki yıllar içindeki çeşitlilik Barbie ürün yelpazesine de yansıtılmaktadır ve bu değişimden Ken de etkilenmiş, uzun saçlı Ken piyasaya sürülmüştür. Creatable World serisi ile de bebekler kadınsı ve erkeksi olarak değiştirilebilir aksesuarlar ile makyajsız toplumsal cinsiyet normları dışında olarak tasarlanmış ve 2019 yılında tanıtımı yapılmıştır.

Barbie'ye yönelik fiziksel görüntünün ötesindeki bir diğer eleştiri konusu ise Barbie'nin çocuklar için yanlış bir rol model olduğu yönündedir. Yıllar içinde sadece çok güzel bir kadın olmasının, çok sayıda giysisinin olmasının ötesinde, hayatın içinde kadının konumunun değişimi ile Barbie de hayatın her alanına ve her iş koluna dahil olmuş; doktor, veteriner, bilim insanı, itfaiyeci, polis, balerin gibi meslek sahibi Barbie'ler üretilmiştir. Özellikle alanında başarılı olan kadınların Barbie'leri tasarlanmış ve "İlham veren Kadınlar" serisi ile "#Senherşeyolabilirsin." (URL-2) mesajı verilmektedir. Amerikan insan hakları hareketinde önemli bir isim olan, ilk siyahi kadın yönetmen Maya Angelou, duyma ve konuşma yetisini geçirdiği hastalık neticesinde kaybeden aktivist ve yazar Hellen Keller'ın bebekleri bu anlamda üretilen seriden örnek verilebileceklerden sadece iki tanesidir.

2017 yılında Shero serisinde Amerikalı eskrimci İbtihaj Muhammed'den ilham alınarak, başörtülü Barbie üretilmiştir. 2016'da Olimpiyatlarda Amerikalı ilk başörtüsü kullanan sporcu olma özelliği gösteren Muhammed, duygularını sunuş yazısını yazdığı Robin Gerber'in Barbie Forever kitabında şöyle ifade etmektedir: "Barbie, hepimizin hayatımızda başarmayı umduğumuz korkusuzluğu ve sınırsız hayal gücünü temsil ediyor. Gelişmeye devam ediyor, çeşitliliği ve kapsayıcılığı ön plana çıkarmanın önemini vurguluyor. Umarım Barbie her yerde erkekleri ve kızları kendilerini farklı kılan şeyleri kucaklamaya teşvik eder ve gelecek nesillere korkusuzca hayal kurmaları için ilham verir! İnancınız korkularınızdan daha büyük olsun!" (Gerber. 2019: 7)

Barbie ile çocuklar kadar yetişkin koleksiyoncular da ilgilenmekte, onlar için Mattel özel seriler ile üretimlerde bulunmaktadır. 1959 yılında 3 dolara satılan ilk Barbie'den, 2010 yılında mücevher tasarımcısı Stefano Canturi tarafından tasarlanan pırlanta kolyesi bulunan ve Christie's Müzayede Evi tarafından düzenlenen açık arttırma ile 302 bin 500 dolara satılma noktasına gelmiş bulunmaktadır. (URL-3)

Barbie 1995'te Suudi Arabistan ve İran gibi bazı ülkelerde İslami giyim kurallarına uymaması ve milli değerlere saygısızlık olduğu gerekçesi ile yasaklanmış, hijablı/başörtülü veya yerel kıyafetlerle benzer bebekler üretilmiş ve pazarlanmıştır.

Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar güzellik tanımında popüler kültür ve medyanın öne çıkardığı; orantılı vücut ölçüleri, iri renkli ışık saçan gözler, dolgun dudaklar, uzun bacaklar, ışıldayan dişler, ince zayıf beden, uzun saçlar, beyaz berrak duru ten, kepçe olmayan kulaklar, uzun boy, yuvarlak-kalkık popo, ince belli olması gerektiği yani popüler kültür ve medyanın Batılı zayıf ve beyaz kadın imgesini yani Barbie'nin tanımlandığını (İnceoğlu ve Kar, 2010: 80) anlatmaktadır. Barbie ve Ken'e fiziksel olarak benzemek için tüm dünyada çok sayıda ameliyat geçiren birçok kişi vardır ve bu isimlerden biri de Rodrigo Alves'tir. 70'ten fazla ameliyat geçirerek önce Ken'e benzeme çabasına girmiş ve cinsiyet değiştirme ameliyatı sonrası Barbie'ye benzeme ameliyatları ile devam etmiştir.

Görsel 7: Rodrigo Alves'in estetik ameliyatlardan önceki yüzü, Görsel 8: Rodrigo Alves'in estetik ameliyatlardan sonraki Ken'e benzediği dönem, Görsel 9-10: Rodrigo Alves'in ameliyatlardan sonraki son hali

Barbie bir bebek olarak üretilmiş ancak bugün animasyon, bilgisayar oyunları, kitapları, tekstil ürünleri gibi pek çok sektörde kullanılan bir ikon halini almıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat ve Barbie

Yaşar Çabuklu: “Uygarlık tarihi beden baskı altına alınmasının ve biçimlendirilmesinin tarihidir.” (Çabuklu, 2004: 98) sözleriyle yerleşik hayata geçen insanlıkla birlikte beden algısındaki özgürlüğün yerine standart algıların ve kısıtlamaların oluştuğundan bahsetmektedir. Bu noktada kusursuz kadın bedeni sembolü olan Barbie de, tanıtımının yapıldığı ve hayatlarımıza girdiği ilk andan itibaren pek çok sanatçı için aynı zamanda sanatsal üretimde kullanılacak bir malzeme olarak görülmüştür. Bu anlamda gerek temsil ettiği kusursuz kadın imgesi, beden algısı, rol model olmaması nedeniyle eleştirmek veya popüler bir figür olması nedeni ile tercih edilmiştir. Özellikle birbirinden çok farklı sanatsal disiplinlerde gerek model olarak, gerekse bedeninin parçaları olarak yer almaktadır.

2.2. Sanat Tarihinde Barbie

Pop Art sanat akımının simge ismi Andy Warhol, 1986 yılında Barbie portresi yapmıştır. Tasarımcı BillyBoy’un portresini yapmak istemesini her dille getirdiğinde BillyBoy istemediğini belirtmiş ve en sonunda koleksiyoncusu olduğu Barbie resmi yaparsa kendi resmini de yapabileceği sözü üzerine Warhol bu resmi yapmıştır. Bu olayı BillyBoy şöyle anlatmaktadır: “Ona resmini yapması için verdiğim Barbie’yi aldı ve onu bir portreye dönüştürdü ve ona BillyBoy’un Portresi adını verdi” (URL-4) BillyBoy portreyi Christie’s’de 2014 yılında 1 milyon 161 bin 780 Dolar’a satmıştır.

Görsel 11: Andy Warhol, Barbie, BillyBoy’un Portresi, 1986 -Görsel 12: Andy Warhol ve yaptığı Barbie, BillyBoy’un Portresi

Mattel tarafından da Andy Warhol Vakfı ile işbirliği yapılarak Andy Warhol Koleksiyon bebekleri üretilmiştir. Bunlardan ilki 2015 yılında Linda Kyaw tasarımı ile Andy Warhol Barbie#1’dir. Platin beyaz ve kısa saçları ile yer alan Barbie’nin kutusunda Warhol’un “Pop Art for Everyone” (Herkes için Pop Art) sözü ve sanatçının imzası yer almaktadır. Kutunun içeriğinde polaroid fotoğraf makinası, boyaları, güneş gözlüğü ile Warhol’un Barbie çalışması da bulunmaktadır.

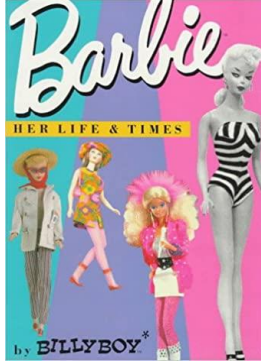

Görsel 13: Andy Warhol Barbie#1 Görsel 14: Andy Warhol Barbie#2, Görsel 15: Andy Warhol Barbie#3

2016 yılında da Andy Warhol Barbie#2 piyasaya sürülmüştür. Barbie Özel İmza Serisinde Warhol’un “Campbell’s Soup Can1” çalışmasından esinlenerek koleksiyoncilere özel olarak tasarlanmıştır. Andy Warhol Barbie#3 ise 2017 yılında, dünyada 10.000 adet üretilmiş, Gold Label serisine ait olan bebeğin

üzerinde Warhol'un Barbie çalışmasının yer aldığı bir elbise yer almaktadır. Aynı eserinde kullandığı kolye, küpe, pembe kürk gibi aksesuarları bebeğin tasarımında da kullanılmıştır.

BillyBoy, 11 binden fazla Barbie ve 3 binden fazla Ken bebekten oluşan bir koleksiyona sahip olan tasarımcıdır ve 1987 yılında "Barbie: Her Life and Times" kitabını yazmıştır. Kendi adını taşıyan, BillyBoy Toys şirketini kurmadan önce Mattel için iki adet 1984 ve 1986 yıllarında Barbie bebek tasarlamış ve firmaya danışmanlık yapmıştır.

Görsel 16: BillyBoy'un yazmış olduğu Her Life&Times kitap kapağı, Görsel 17: BillyBoy ve Mattel için tasarlamış olduğu iki Barbie bebek

3. BULGU VE TARTIŞMALAR

3.1. Sanatsal Malzeme Olarak Kullanılan Barbie

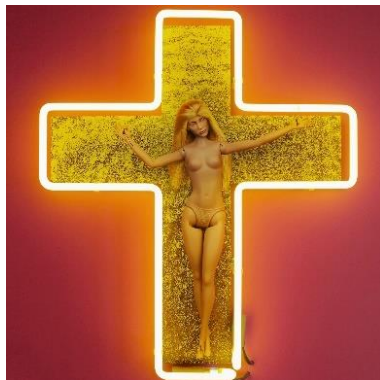
Sonia Singh: Tazmanyalı sanatçı, "Tree Change Dolls" projesinde üretilen bebeklerin abartılı yüz hatları ve makyajı ile çocukların güzellik algılarını olumsuz etkilediği düşüncesi ile Barbie'lerin makyajlarını alkol ile temizledikten sonra, daha doğal ve çocuksu yüz ifadelerine sahip olmalarını sağlamaktadır.

Görsel 18-19: Sonia Singh'in bebeklerin yüzlerini temizlemeden önce ve sonra bebeklerin yüzleri

Singh, unutulmuş ve atılmış bebekleri onarmasının ardından, daha gerçekçi yüz hatları çizmekte ve annesi de bu bebeklere yeni giysiler örmekte, dikmektedir. Ardından bu bebekler www.treechangedolls.etsy.com internet adresinde satılmakta ve elde edilen gelirin %10'u Save the children Avustralya, Tasmanian Land Conservancy gibi farklı sivil toplum kuruluşlarına bağışlanmaktadır.

Sara Zaher: Kahire doğumlu sanatçı grafik ve medya tasarımı eğitimi almıştır.

Görsel 20: Sara Zaher, Barbie died for my sins,(Barbie günahlarım için öldü) 2019 Görsel 21: Sara Zaher, The death of Barbie (Barbie'nin Ölümü), 2020

“Barbie died for my sins” adlı çalışmasında neon ışıklardan çerçevesi oluşturulan haça, bu sefer İsa yerine Barbie gerilmiştir. Barbie İsa’dan farklı olarak çıplaktır ve o her zamanki gülümsemesiyle yer almaktadır. The death of Barbie’de ise dövmelemler ile kaplı vücudu ve piercingleri ile farklı bir Barbie görülmektedir.

Zaher, geleneksel grafik tasarım öğelerini illüstrasyon, fotoğraf ve görsel sanatlar öğeleriyle sentezleyerek kullanmaktadır. Parlak ve canlı renklerin yer aldığı çalışmalarında günümüz insanlığının mutlu olabilmek için Xanax ve sosyal medya beğenilerine bağımlı hale gelmiş olduğu noktayı görselleştirmektedir. Çalışmaları New York, Sidney, Singapur ve Paris’te sergilenmiştir.

Freya Jobbins: Avustralyalı sanatçı kolaj, video, heykelleri ile tanınan disiplinlerarası üretimde bulunmaktadır. Tüketim kültürü ikonları olan karakterler ve geri dönüşüm, çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. “Artık kullanım dışı kalmış bazı kültürel objelere değişik tepkiler uyandırmakla ilgileniyorum. Plastik büstlerimdeki ironi de şu; daha önce dokunulmak üzere yaratılmış ancak bir köşeye atılmış materyalleri alıp, onları sanat eserlerine çevirip dokunulmaz hale getiriyorum.” (URL-5)

Görsel 22: Freya Jobbins, Maske #1 Güvenlik Duvarı Serisi, 2020-Görsel 23: Freya Jobbins, Cassiopeia-Görsel 24: Freya Jobbins, Newphotoshoot

Artık kullanılmayan sadece Barbie değil diğer tüm oyuncak parçalarını da malzeme olarak kullanarak heykeller yapmaktadır. Sanatçının Dubai, Hamburg, Oslo, Yorkshire, İstanbul, Detroit, New York, San Fransisco, Tel Aviv gibi pek çok şehirde çalışmaları sergilenmiştir.

Margaux Lange: Amerikalı sanatçı tasarımı olan el yapımı takılarında gümüş ile birlikte Barbie ve Ken bebek parçalarını kullanmaktadır. İkinci el olarak topladığı bebeklerin kol, bacak, ağız, burun, göğüs gibi her türlü parçalarını bilezik, kolye, küpe ve yaka iğnesi gibi tasarımlarında görmek mümkündür.

Görsel 25-26-27: Margaux Lange tasarımı kolye uçları

Lange kendisi ile yapılan bir röportajda hayatında Barbie’nin yerini şöyle ifade etmiştir: “Bir çocuk olarak taptığım şeyin, yetişkin olarak kariyerimin odak noktası haline gelmesi ironik... Barbie için hayat boyu süren hayranlığımınla birlikte nihai kadın ikonu bir dizi mücevher sanatı doğdu.” (URL-6)

Chris Ullens: Belçikalı yönetmen Ullens, çektiği müzik videoları ve kısa animasyonlarda stop-motion tekniğini kullanarak çekimler gerçekleştirmektedir. Her bir çekilen fotoğraf karesinde hareket ettirilen nesnelerin fotoğraflarının montajlanması temeline dayanan teknik, 1898 yılından bugüne kullanılmaktadır.

Görsel 28: Chris Ullens, "Love is blind" videosundan ekran görüntüsü

Görsel 29: Chris Ullens, "Hollywood" videosundan ekran görüntüsü

Çekimlerinde kuklalar, bebekler gibi farklı türden oyuncakların yanı sıra kağıttan yapılmış figürleri de kullanmaktadır. Barbie ve Ken'in yol hikayesini, yolda kaldıkları otele kadar ayrıntılı bir şekilde gösteren Lee Ann Womack'ın "Hollywood" şarkısının videosu özellikle araba çekimlerinde akan görüntüler görsel zenginliği ile başarı kazanmıştır. Fergie'nin "Love is Blind" şarkısının videosunda Barbie ve etrafında onu aldatan, gözü dışarda olan erkek bebekleri Barbie'nin kendi elleriyle öldürerek cezalandırmasını ve onlardan vestiyer, vazo gibi eşyalar haline dönüştürmesini anlatmaktadır.

David Parise: Fotoğrafçı 1960'ların Barbie ve Ken'ini kutusundan çıkarmış, tatilde eğlenirken deniz kenarında, havuz başında, bir otelin barında, motosiklet üzerinde göstermektedir. Barbie'nin 50'nci yaş gününde başladığı çekimlere günümüzde halen devam etmektedir.

Görsel 30-31: David Parise'in çekimlerinde Barbie

Gördüğü bir moda kitabından etkilenerek 50 ve 60'lı yılların fotoğraflarından yola çıkarak tasarlanan fotoğraflarda, 60'ların modasını yansıtan giysiler ve aksesuarların kullanımı da dikkat çekmektedir.

David Levinthal: Amerikalı fotoğrafçı, çekmiş olduğu birbirinden çok farklı türlerdeki oyuncakların fotoğrafları ile tanınmıştır. Fotoğraflarında savaş alanları gibi ortamlar her türlü ayrıntısına varıncaya kadar kurgulanmış olmasıyla dikkat çekmektedir.

Görsel 32: David Levinthal, Bad Barbie serisinden bir fotoğraf -Görsel 33: David Levinthal, "Barbie Millicent Roberts: An Original" kitabından bir fotoğraf -Görsel 34: David Levinthal, Bad Barbie kitap kapağı -Görsel 35: David Levinthal, "Barbie Millicent Roberts: An Original" kitap kapağı

1998 yılında yayınlanan "Barbie Millicent Roberts: An Original" adlı kitabında 75 adet Barbie fotoğrafı bulunmaktadır. 1997 ve 1998 yıllarında çekilen fotoğraflarda büyük modacıların tasarımlarından yola çıkılarak dikilen giysilerle, saç tasarımları ve aksesuarları ile moda fotoğrafları edasıyla çekilen Barbie fotoğrafları yer almaktadır. 2009 yılında ise 1972'de çekilen 37 siyah beyaz fotoğrafın yer aldığı, "Bad

Barbie” kitabı yayınlanmıştır. Kitapta cinsel ilişki sırasında Barbie ve Ken fotoğrafları yer almaktadır. Bir başka oyuncak firması olan Hasbro tarafından üretilen siyahı bir asker karakteri olan GI Joe da bazı fotoğraflarda yer almaktadır.

Agnieszka Marsh: Düğün, nişan vb gibi özel günlerin sadece birkaç saat seremoni kısmının veya stüdyoda hazır fonlar önünde değil, tüm sürecin, hazırlıklarını en sıcak ve samimi fotoğraflar ile yansıtılması uzun zamandır tercih edilen bir yaklaşım halini almış bulunmaktadır. Bu tarz düğün fotoğrafları çeken Kuzey İrlandalı fotoğrafçı Marsh, Covid 19 pandemisi nedeniyle tüm organizasyonların iptal edilmesi ve sokağa çıkma yasakları sürecinde evinde vakit geçirdiği dönemde arka bahçesinde kızı, kocası ile Barbie ve Ken’in düğün fotoğraflarını çekmiştir.

Görsel 36: Agnieszka Marsh, Barbie ve Ken’in nişan fotoğrafı Görsel 37-38-39: Agnieszka Marsh, Barbie ve Ken’in düğününden fotoğraflar

Nişan çekimini Facebook sayfasında, “Dün haftalar sonra ilk fotoğrafçılık işimi yaptım. Kenneth ve Barbara adında hoş bir çiftin nişan çekimiydi. Onları arka bahçemin sınırları içinde çekerken gerçekten çok eğlendim ve başlangıçta biraz katı olmalarına ve pek konuşmamalarına rağmen, yönlendirmeleri iyi yaptılar ve güzel çekimler yaptık.” (URL-7) yazısıyla paylaşmış, çok sayıda beğeni ve paylaşım sonrasında düğünün beklendiğine dair mesajlarla düğün çekimine karar vermiştir. Bu noktada komşularının çocuklarının oyuncakları da düğün davetlileri olarak çekimlere katılmıştır.

Nişan ile başlayan süreç, düğüne hazırlık, damat tıraşı, gelinin kuaförü, Barbie’nin gelin çiçeği atma merasimi, düğünü bozmaya çalışan eski sevgili gibi ayrıntılara kadar planlanmış ve gerçek bir düğünde yapılan çekimler bu sefer bu düğün için gerçekleştirilmiştir.

Mariel Clayton: Kanadalı sanatçı, çok detaylı ayrıntılarla oluşturduğu fotografik kurgularında Batı toplumunun hayatının seks, şiddet odağındaki klişelerini Barbie ve Ken’i kullanarak fotoğraflamaktadır. Clayton kendisini “yıkıcı bir mizah anlayışı olan bir oyuncak bebek fotoğrafçısı” (URL-8) olarak tanımlamaktadır.

Görsel 40-41-42: Mariel Clayton

Barbie ve Ken’in hayatlarının ve ilişkilerinin hiç de kusursuz olmadığını, yaşadıkları iletişimsizliği, şiddet sarmalını çarpıcı bir şekilde görselleştirilmiştir. Clayton’ın fotoğraflarında, acımasız bir seri katil olan Barbie ve onun kurbanı Ken farklı kurgularla karşımızdadır. Ken’in kesilen başı, dekorasyonda kullanılmakta ve Barbie elinde sigarasıyla kendinden emin bir şekilde gülümsemektedir.

Lara Vychuzhanina: Barbie ve partneri Ken’i sanatçının kendi kültüründe fotoğraflayan Yekaterinburg’lu bir Rus, bebek (doll) fotoğrafçısıdır. Sanatçı, ikiliyi 1980’lerde Sovyet Rusya’da yaşayan bir çift olarak canlandırarak Barbie ve Ken’in hayatlarını Slav tarihine ve kültürüne uygun olarak fotoğraflamıştır. Barbie’nin 1986 yılında (fotoğrafta mutfakta asılı olan takvimde 1986 yılı olduğu görülmektedir.) eski

SSCB'de yaşasaydı nasıl görüneceğini ortaya koyarak, Sovyet döneminden kalma bir evin mutfağının gerçekçi bir dioramasını hazırlamıştır.

Görsel 43-44: Lara Vychuzhanina

Referans olarak gerçek fotoğraflar üzerinden çalışan Vychuzhanina, Sovyet dünyasının tarzını ayrıntılarla yakalamayı başarmıştır. Nostaljik model dairede tavalar eskimiş ve paslanmış gibi görünmesi için sanatçı tarafından eskitilmiş, dönemin mutfak aletleri, eşyaları, yiyecek ürünleri ile dönemi yansıtmaktadır.

“Benim hobim, oyuncak bebeklere olan sevgimle fotoğraflara olan tutkumun bir birleşimidir.” (URL-9) sözleriyle çalışmalarını anlatan Vychuzhanina’nın fotoğrafında bornoz giymiş ve saçları havluya sarılı olan Barbie, iç çamaşırını bir çamaşır ipine asarken, Ken masada Pravda gazetesini (eskiden Komünist Partinin resmi gazetesi) okumaktadır ve Barbie’nin annesi arka planda bulaşıkları yıkarken görülmektedir. Tüm sahne etkileyici bir şekilde inandırıcıdır, hatta sanatçı el yapımı diorama penceresinin arkasından doğal aydınlatma kullanarak sahneyi fotoğraflamıştır.

Canan: Türkiyeli minyatür, fotoğraf, video ve performans sanatçısıdır. Kadının aile, devlet, din ve toplum aracılığı ile maruz kaldığı baskı ve şiddet, çalışmalarında ele aldığı konulardır.

Görsel 45-46-47: Canan, Fables for Adults (2003)- Büyüklere Masallar

2003 yılında toplumsal cinsiyet ve cinsellik rolleri üzerine gerçekleştirmiş olduğu “Büyüklere Masallar” çalışmasında, yetişkinlerin cinsel hayatlarını ve fantezilerini Barbie bebeklerle oluşturduğu kısa foto hikayelerle anlatmıştır.

Görsel 48: Canan, See No Evil, Speak No Evil, Hear No Evil, 2003 (Görmedim, duymadım, bilmiyorum)

Yine 2003 yılında Barbie bebekleri model olarak kullanarak yaptığı başka bir çalışma olan “Görmedim, Duymadım, Bilmiyorum” da önce büyük bir erkek, ardından onları gören ergenlik çağındaki bir bebek tarafından tecavüz edilen çocuk betimlenmektedir. Sanatçı bu çalışmasını gerçek bir hikayeden yola çıkarak gerçekleştirdiğini şöyle anlatmaktadır: “Yıllar önce Mor Çatı’ya gittiğimde genç bir kadınla karşılaştım. Beni

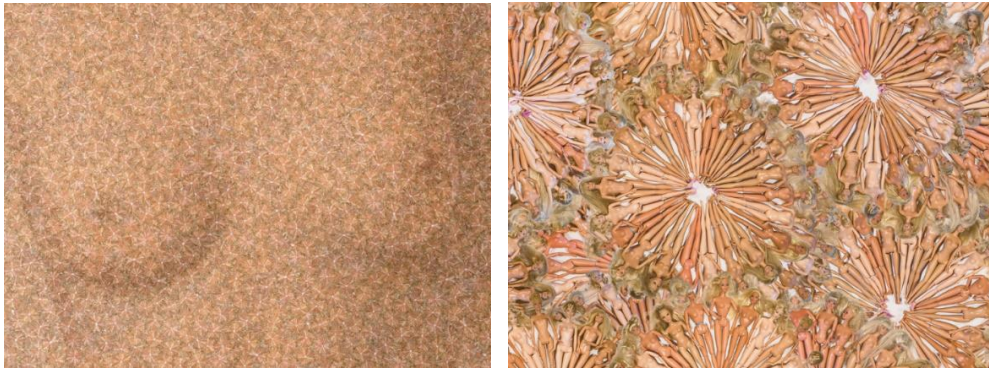
güler yüzle içeri davet etmişti. Minicik, küçücük bir kadındı bu. Havadan sudan sohbet ederken konu nasıl oraya geldi bilmiyorum, babasının yıllar boyunca kendisine nasıl defalarca tecavüz ettiğinden bahsetti. Başına gelenler babasının tecavüzü ile kalmamış, erkek kardeşi babasının yaptıklarını görünce aynı şeyi de uygulamıştı bu genç kadına.” (URL-10)

Görsel 49: Canan, Pembe rüyalar (Pink Dreams), 2003

Canan'ın bir diğer Barbie ve Ken bebek kullandığı serisi “Pembe Rüylar” adını taşımaktadır. Bir çiftin tanışma anı ile başlayan ve evlilik süreçlerini düşünme balonları ile birlikte kadın ve erkek bakış açısı ile yorumlamıştır. Toplumsal roller, aile içindeki kadın ve erkeğe dayatılan davranış kalıpları, aile içi şiddet seride çarpıcı bir şekilde gösterilmiştir.

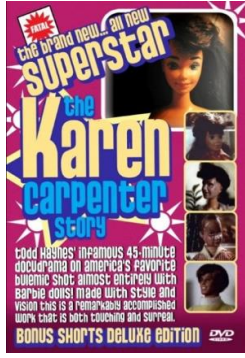
Chris Jordan: 2008'de yaptığı "Sayıları Çalıştırmak: Bir Amerikan Otoportresi" serisinde Chris Jordan, defalarca tekrarlanan binlerce Barbie'den meydana getirdiği yoğun ve karmaşık kolajlar oluşturmak için görüntü işleme programlarını kullanmıştır.

Görsel 50-51: Chris Jordan, Barbie Dolls 2008. Courtesy of the artist

Jordan yapmış olduğu TED konuşmasında bu çalışmasını şöyle anlatmıştır: “Giderek artan bir saplantı olan göğüs büyütme operasyonları hakkında. Geçen sene 384,000 Amerikalı kadın gönüllü olarak göğüs büyütme operasyonuna gitti. Hızla en popüler lise mezuniyeti hediyesi haline geliyor, koleje başlayacak kızlara hediye olarak veriliyor. Ben de bunu Barbie bebeklerden yaptım, geriden baktığınızda çiçek motiflerini göreceksiniz, tamamen baktığınızda da, 32,000 Barbie bebek göreceksiniz, bu da ABD'de her ay gerçekleşmekte olan göğüs büyütme operasyonlarının sayısı.” (URL-11) Sanatçı, Barbie kullanarak Amerikan toplumuyla ilgili bir gerçeği çarpıcı bir şekilde (hem de göğüsleri olması nedeniyle ilk günden bugüne eleştirilen Barbie'ler ile) yansıtmaktadır.

Todd Haynes: “Superstar: The Karen Carpenter Story” (Superstar: Karen Carpenter'ın Öyküsü) şarkıcı Karen Carpenter'ın anoreksiya ile mücadele ettiği son 17 yılını anlatan 1987 yapımı Haynes tarafından çekilmiş, 47 dakikalık deneysel biyografik filmidir. Karen Carpenter Barbie ve kardeşi Richard Carpenter da Ken aracılığı ile canlandırılmıştır. Barbie aracılığı ile anoreksiya hastası bir kişinin hayatının anlatılması da ayrıca filmi etkili ve çarpıcı kılmaktadır. Yıllar içinde Superstar bir kült filme dönüşmüştür. Anoreksiya nervoza, pop müzik endüstrisi, The Carpenters'in kendisi ve bir biyografik film tanımı üzerine çoklu bakış açılarını içeren bir film olarak görünen metamodern amacı, ona avangard sinemanın hayranları arasında bir miras bırakmıştır.

Görsel 52: "Superstar The Karen Carpenter Story" Film Afışı Görsel 53: Filmin 43 dakikasından görüntü

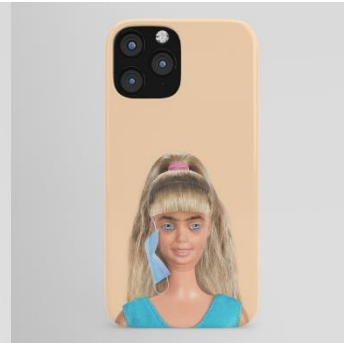
ArtActivistBarbie: Pek çok ünlü sanat galerisi ve müze, özellikle de tarihi koleksiyonlara sahip olanlar, sanat dünyasına çok tekil, erkek egemen bir bakış açısı sunmaktadır Tarihsel olarak en önemli olarak kabul edilen sanat eserleri, dünyayı erkek bakış açısıyla, yani "erkek bakışı" üzerinden yansıtmaktadır. ArtActivistBarbie, galerilerin ve müzelerin pratiklerini ve bunların erkek tarafından yaptırılan, erkekler tarafından üretilen ve erkekler tarafından toplanan ve yüzyıllar boyunca süren erkek gücünü, ayrıcalığını ve egemenliğini temsil eden sanat eserlerini sergilemelerini ortaya koymaktadır. Kadınların, etnik azınlıkların ve diğer az temsil edilen grupların yaşamlarını ve deneyimlerini gözeterek gerçekleştirdikleri çalışmalarında Barbie bebekleri kullanmaktadır.

Görsel 54: Refuse to be the muse! Görsel 55: Everyone is so white at the galleries, Görsel 56: ArtActivistBarbie Twitter Hesabından Ekran Görüntüsü

"İlham perisi olmayı reddedin!" sloganıyla Barbie'nin bu şiddetli vücut buluşu dünya çapındaki sanat galerilerine ve müzelere kadınların ve diğer azınlıkların eksikliği ve kadın bakışını dikkate alma konusundaki isteksizlikleri konusunda etkili bir eleştiri getirmektedir. Mecra olarak Twitter'ı kullanan oluşum, birçok sanat koleksiyonundaki toplumsal cinsiyet ve eşitsizlikler hakkında sorular soran ve sorunları gündeme getiren eğlenceli ve yaratıcı fotoğraflarla takipçilerinin dikkatini çekmektedir.

Artem Pozdnyakov: Rus tasarımcının sigara içen dövmeli bir Barbie ve özellikle 2020 yılında tüm dünyada yaşanan Covid 19 pandemisi nedeniyle karantina döneminde Barbie'nin değişimini yansıtan çalışması dikkat çekmektedir. Maskeli, kilo almış, sivilceleri çıkmış, kaşları kalınlaşmış özetle görmeye alıştığımız kusursuz Barbie'den uzak bakımsız, herkes gibi bir Barbie olarak karşımızdadır.

Görsel 57: Artem Pozdnyakov'un "Quarantine doll all over graphic tee" tasarımından yola çıkarak üretilen duş perdesi Görsel 58: Artem Pozdnyakov'un "Quarantine doll all over graphic tee" tasarımından yola çıkarak üretilen nevresim takımı Görsel 59: Artem Pozdnyakov'un "Quarantine doll all over graphic tee" tasarımından yola çıkarak üretilen cep telefonu kılıfı

Sanatçının sigara içen Barbie ve “Quarantine doll all over graphic tee” adlı tasarımı tshirt, bardak altlığı, sehpa, havlu, yastık, bardak, telefon kılıfı, nevresim takımı gibi ürünlerde de uygulanmış ve society6.com sitesinden satışa sunulmuştur.

3.2. Sanat Tarihinden Eserlerin Barbie ile Yeniden Canlandırılması ve Yorumlanması

Sanat tarihi boyunca antik dönemlerden bugüne üretilmiş eserler, farklı anlayış ve yaklaşımlarla başka sanatçılar tarafından da kullanılmıştır. Bu bağlamda karşılaşılabilecek yaklaşımlardan biri, yeniden canlandırılması ve yorumlanmasıdır. Zaman zaman orijinal esere bağlı kalınırken, zaman zaman ise içeriğinde değişiklikler yapılabilmektedir. Değişiklikler dönemsel olarak kullanılan aksesuarlar, kostümler, mekanlar olarak kendini gösterebilmektedir. Zaman zaman ise sanatçılar vermek istedikleri mesaj anlamında eserlerin yeniden yorumlanmasında değişiklik yapabilmektedir.

Jocelyne Grivaud: Fransız sanatçı, sanat tarihinden en bilinen eserleri, tasarımları, sahneleri Barbie’yi kullanarak yeniden yorumlamış, kullandığı aksesuar ve ışık ile orijinal eserler ile benzerlik yakalamayı başarmıştır.

Görsel 60: Jocelyne Grivaud, Van Gogh’un Mona Lisa resminin yorumu -Görsel 61: Jocelyne Grivaud, OttoDix’in Sylvia resminin yorumu-Görsel 62: Jocelyne Grivaud, Manet’in Olympia resminin yorumu

2012 yılında Barbie’nin 50’nci yaşı için özel olarak üretilmiş olan “Barbie, Ma Muse” (Barbie benim Tanrıçam) serisinde Olympia’dan Manet, Batholdi’den Özgürlük Heykeli, Vermeer’in İnci Küpeli Kız, Andy Warhol’dan Marilyn Monroe, Da Vinci’den Mona Lisa, Magritte’den L’Evidence Eternelle, Man Ray’den Ingres Kemani, Otto Dix’in Gazetecinin Portresi Sylvia Von Der Hayden klasikten modern sanata kadar yeniden ele aldığı eserlerden bazılarıdır. Aynı zamanda Godard’ın Le Mepris filminden bir sahne, James Cameron’un Avatar filminden bir karakter, Bob Dyan’ın Glaser poster, Vogue ve Chanel gibi dergi kapakları tasarımlar da Barbie ile yeniden canlandırılmıştır.

Catherine Théry: Fransız fotoğrafçı sanat tarihinde yer etmiş sanat eserlerini Barbie ve Ken kullanarak yeniden yorumlamıştır. “Pas celles que vous croyez” (Düşündüğünüz değil) serisinde orijinallerinden bazı değişiklikler dikkat çekmektedir. Rembrandt’ın Dr. Nicolaes Tulp’un Anatomi Dersi çalışmasındaki tüm öğrenciler Barbie’dir ve giyiniktir, kadavra ise çıplak, elleri zincirli Ken’dir. Son akşam Yemeği’nde ise İsa mesih ve beraberindekilerin hepsi çıplak Barbie’lerden oluşmaktadır. Sofrada ise dönemin trendine uygun olarak bu sefer hamburgerlerin bulunması da dikkat çekmektedir.

Görsel 63: Catherine Théry, Rembrandt’ın “Dr. Nicolaes Tulp’un Anatomi Dersi” resminin yorumu Görsel 64: Catherine Théry, Leonardo da Vinci’nin “Son Akşam Yemeği” resminin yorumu

Seride Barbie’lerin giysileri kusursuz olarak nitelendirilen bedenlerinin boyanması ile sağlanmış, kadının toplumda, tarihteki yerini ve erkek egemen sanat tarihine kadının varlığını Barbie aracılığı ile ortaya

koymaktadır. Sanatçının, Jacques-Louis David'ın Marat'ın Ölümü, Michelangelo'nun Adem'in Yaratılışı, Grant Wood'un Amerikan Gotiği, Frida Kahlo'nun Las dos Fridas'ı, Boticelli'nin Venüs'ün Doğuşu ele aldığı ve yeniden yorumladığı eserlerden sadece birkaçıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların hayatlarında kusursuz beden algısı ve güzellik imgesini yaratan Barbie'nin üreticisi olan Mattel yıllar içinde toplumsal değişim ekseninde gelen eleştiriler bağlamında kaçınılmaz olarak çeşitli adımlar atmak durumunda kalmıştır. Barbie'nin fiziksel özellikleri çeşitlendirilerek, farklı ten, göz ve saç rengi, beden ölçülerine sahip, yine farklı milliyetlerde ve inançlara uygun olarak giyinen, engelli ve farklı hastalıklara sahip bebeklerin üretilmesi ve Barbie'nin kıyafetleri ile aksesuarlarının çeşitlendirilmesi, bu adımlardan sadece birkaçıdır.

Diğer taraftan kız çocuklarına rol model olabilecek her alandan başarılı kadınlardan esinlenilerek seriler üretilmiş, "Black History Month" çerçevesinde tarihsel hesaplaşma yapılarak özel üretimlerde de bulunulmuştur. Bu noktada çocuklara yeterince istersen yaparsın, çalışırsan başarısın, birlikte başarıya ulaşabiliriz mesajı verilmek hedeflenmektedir.

Barbie, üretildiği ve hayatlarımıza girdiği andan itibaren Mattel tarafından çocuklar için sadece bir oyuncak bebek olmanın çok ötesinde, bir ikon haline getirilmiş ve bu özelliği nedeniyle de sanatın ve sanatçıların malzemesi olarak kullanılmaya başlamıştır. Birbirinden çok farklı sanatsal disiplinlerde gerek malzeme olarak, gerekse model olarak yer almasının yanı sıra Barbie, sanatçılar için temsil ettiği kusursuz beden algısı ve popüler kültür eleştirisi için de çok önemli bir konu ve model olmuştur. Hatta feminist söylemin en çok eleştirdiği figür olan Barbie, bugün feminist bakış açısına sahip olan sanatçıların eleştirdikleri toplumsal roller, şiddet gibi temalar bağlamında sanatsal dışavurumlarında en çok kullandıkları malzeme olma özelliğini kazanmıştır.

KAYNAKÇA

Çabuklu, Y. (2004) *Postmodern Toplumda Kriz ve Siyaset*. İstanbul: Kanat Kitap

Çabuklu, Y. (2008) *Toplumsal Performanslar*. Ankara: Ayraç

Gerber, R. (2010) *Barbie and Ruth*. New York: Harper

Gerber, R. (2019) *Barbie Forever*. Washington: Epic Ink

İnceoğlu, Y. , Kar, A. (2010) *Kadın ve Bedeni*. İstanbul: Ayrıntı

(URL-1) Ersöz, Z. (2020) Vitiligo hastası, balık etli, yürüme engelli, albino... Barbie bebek serisi genişliyor. <https://biacaip.com/vitiligo-hastasi-balik-etli-yurume-engelli-albino-barbie-bebek-serisi-genisliyor/> (E.T.: 16.10.2021)

URL-2: Barbie (2021) <https://www.instagram.com/p/CPBXcf-sxsu/> (E.T.: 14.10.2021)

URL-3: Haberturk (2010) <https://m.haberturk.com/ekonomi/haber/haber/563787-dunyanin-en-pahali-barbiesi> (E.T.: 16.10.2021)

URL-4: Moore, H. (2015). Why Warhol painted Barbie, <https://www.bbc.com/news/magazine-34407991> (E.T.: 6.10.2021)

URL-5: <https://keinmagazine.com/blog/freya-jobbins> (E.T.: 7.10.2021)

URL-6: Finley, A. (2020). Unique Jewelry designs: interview with Margaux Lange, <https://tr.desertanglican.org/Unique-Jewelry-Designs--Interview-with-Margaux-Lange-23020#menu-2> (E.T.:15.10.2021)

URL-7: Marsh, A. (2020). Barbie and Ken get married in my back garden, <https://www.agamarsh.co.uk/barbie-and-ken-wedding/> (E.T.: 5.10.2021)

URL-8: Wisse, P. (2011). 500 photographers <http://500photographers.blogspot.com/2011/04/photographer-275-mariel-clayton.html> (E.T.: 7.10.2021)

URL-9: Durdu, Y. (2020). Oyuncak bebekler çeken Rus fotoğrafçı Lara Vychuzhanina, Barbie bebeği tamamen farklı bir tarzda yaşayan ikonik bir sembol haline getiriyor, <https://kabafii.com/barbie-1986-sscbsinde-yasasaydi-2891> (E.T.: 2.10.2021)

URL-10: Canan (2013). Bu bir pornografi değildir, *Fotografya Dergisi*, Sayı 22 <http://fotografya.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?id=537,0,0,1,0,0> (E.T.: 22.10.2021)

URL-11: Chris Jordan şok edici istatistikleri resmediyor (2008). TED Konuşmaları https://www.ted.com/talks/chris_jordan_turning_powerful_stats_into_art/transcript?language=tr#t-313861 (E.T.: 22.10.2021)

Görsel Kaynakçası

Görsel 1: Lili karikatürü-<https://tr.asayamind.com/how-sexy-german-cartoon-gave-birth-barbie-doll> (E.T: 20.10.2021)

Görsel 2: 13 Ağustos 1955 tarihli Bild gazetesi ile Lili'nin tanıtımı-<https://www.bild.de/news/leserreporter/leserreporter/alte-frau-verkauft-erste-barbie-puppe-names-lilly-40193724.bild.html> (E.T: 20.10.2021)

Görsel 3: Bild Lili bebeği-<https://www.bild.de/news/leserreporter/leserreporter/alte-frau-verkauft-erste-barbie-puppe-names-lilly-40193724.bild.html> (E.T: 20.10.2021)

Görsel 4: Mattel tasarımcısı John W. Ryan'ın Barbie tasarımı <https://tr.pinterest.com/pin/720927852858413988/> (E.T: 25.10.2021)

Görsel 5: 1959 yılında üretilen ilk Barbie-https://medium.com/@social_28780/the-story-of-the-first-barbie-doll-gemr-8b1a9a38ee4d (E.T: 20.10.2021)

Görsel 6: Barbie Fashionistas serisinde yer alan farklı fiziksel özelliklere sahip bebekler-<https://edition.cnn.com/style/article/barbie-vitiligo-hairless-dolls-wellness-scli-intl/index.html> (E.T: 23.10.2021)

Görsel 7: Rodrigo Alves'in estetik ameliyatlar öncesi yüzü-<http://www.kibris724.com/ken-bebek-rodrigo-alves-50nci-ameliyatini-oldu-6555g-p31.htm> (E.T: 2.10.2021)

Görsel 8: Rodrigo Alves'in estetik ameliyatlar sonrası Ken'e benzediği dönem-<https://www.haberler.com/fotogaleri/estetik-bagimlisi-ken-bebek-lakapli-rodrigo-alves-2/> (E.T: 2.11.2021)

Görsel 9: Rodrigo Alves'in ameliyatlar sonrası son hali-<https://www.haberler.com/fotogaleri/estetik-bagimlisi-ken-bebek-lakapli-rodrigo-alves-2/> (E.T: 2.11.2021)

Görsel 10: Rodrigo Alves'in ameliyatlar sonrası son hali-<https://www.bursadabugun.com/haber/barbie-ye-benzemek-icin-70-estetik-ameliyati-gecirdi-1330082.html> (E.T: 2.11.2021)

Görsel 11: Andy Warhol, Barbie, BillyBoy'un Portresi, 1986-<https://www.bbc.com/news/magazine-34407991> (E.T: 10.10.2021)

Görsel 12: Andy Warhol ve yapmış olduğu Barbie, BillyBoy'un Portresi-<https://www.buys365.ml/products.aspx?cname=barbie+andy+warhol&cid=62> (E.T: 10.10.2021)

Görsel 13: Andy Warhol Barbie#1-<https://www.amazon.com.tr/Warhol-Platinum-Label-Barbie-Mattel/dp/B01C6MB3OG> (E.T: 10.10.2021)

Görsel 14: Andy Warhol Barbie#2-http://www.jamieshow.us/Andy-Warhol-Barbie-2_p_1116.html (E.T: 10.10.2021)

Görsel 15: Andy Warhol Barbie#3-http://www.jamieshow.us/Andy-Warhol-Barbie-3_p_1115.html (E.T: 10.10.2021)

Görsel 16: BillyBoy'un yazmış olduğu Her Life&Times kitap kapağı-<https://www.amazon.com/Barbie-Her-Life-Times-BillyBoy/dp/0517590638> (E.T: 10.10.2021)

Görsel 17: BillyBoy ve Mattel için tasarlamış olduğu iki Barbie bebek-<https://tr.pinterest.com/GottaHaveIt1516/billy-boy/> (E.T: 10.10.2021)

Görsel 18-19: Sonia Singh'in bebeklerin yüzlerini temizlemeden önce ve sonra bebeklerin yüzleri-<https://treechangedolls.tumblr.com/> (E.T: 5.11.2021)

Görsel 20: Sara Zaher, Barbie günahlarım için öldü (Barbie died for my sins), 2019-<https://www.arti.nyc/product/barbie-died-for-my-sins> (E.T: 5.11.2021)

Görsel 21: Sara Zaher, Barbie'nin ölümü (The death of Barbie)- <https://www.plastikmagazine.com/shop/new-age-barbie-by-sara-zaher> (E.T: 5.11.2021)

Görsel 22: Freya Jobbins,Maske #1 Güvenlik Duvarı Serisi 2020-<https://www.freyajobbins.com/masks> (E.T: 3.11.2021)

Görsel 23: Freya Jobbins,Cassiopeia-<https://www.freyajobbins.com/plastics> (E.T: 3.11.2021)

Görsel 24: Freya Jobbins, Newphotoshoot-<https://www.freyajobbins.com/plastics> (E.T: 3.11.2021)

Görsel 25: Margaux Lange- <https://www.yatzer.com/Barbie-Deconstruction-by-Margaux-Lange> (E.T: 13.10.2021)

Görsel 26: Margaux Lange- <https://design-milk.com/deconstructed-barbie-jewelry-by-margaux-lange/> (E.T: 13.10.2021)

Görsel 27: Margaux Lange- <https://tractorgirl.com.au/the-crafted-object-margaux-lange-jeweller> (E.T: 13.10.2021)

- Görsel 28: Chris Ullens, “Love is blind” videosu-<https://chrisullens.com/alt-work/> (E.T: 17.10.2021)
- Görsel 29: Chris Ullens, “Hollywood” videosu-<https://chrisullens.com/alt-work/> (E.T: 17.10.2021)
- Görsel 30: David Parise’in çekimlerinde Barbie-<https://www.dailymail.co.uk/femail/article-3078787/Photographer-shows-Barbie-never-seen-cheeky-picture-series-reveals-doll-s-experimental-wild-side.html> (E.T: 17.10.2021)
- Görsel 31: David Parise’in çekimlerinde Barbie-<https://www.dailymail.co.uk/femail/article-3078787/Photographer-shows-Barbie-never-seen-cheeky-picture-series-reveals-doll-s-experimental-wild-side.html> (E.T: 17.10.2021)
- Görsel 32: David Levinthal, Bad Barbie serisinden bir fotoğraf-<https://davidlevinthal.com/artwork/badbar.html> (E.T: 7.11.2021)
- Görsel 33: David Levinthal, “Barbie Millicent Roberts: An Original” kitabından bir fotoğraf-<https://davidlevinthal.com/artwork/bar.html> (E.T: 7.11.2021)
- Görsel 34: David Levinthal, Bad Barbie kitap kapağı-<https://www.amazon.com/Bad-Barbie-John-McWhinnie/dp/0982074751> (E.T: 7.11.2021)
- Görsel 35: David Levinthal, “Barbie Millicent Roberts: An Original” kitap kapağı- <https://www.amazon.com/Barbie-Millicent-Roberts-Valerie-Steele/dp/0375404252> (E.T: 7.11.2021)
- Görsel 36-37-38-39: Agnieszka Marsh, Barbie ve Ken’in nişanından ve düğününden fotoğraflar-<https://www.agamarsh.co.uk/barbie-and-ken-wedding/> (E.T: 8.10.2021)
- Görsel 40: Mariel Clayton-<https://weheartit.com/entry/92477989> (E.T: 8.10.2021)
- Görsel 41-42: Mariel Clayton-<https://tr.pinterest.com/pin/508695720383813330/> (E.T: 8.10.2021)
- Görsel 43: Lara Vychuzhanina-<https://www.boredpanda.com/slav-barbie-ken-lara-vychuzhanina> (E.T: 8.10.2021)
- Görsel 44: Lara Vychuzhanina-<https://mymodernmet.com/barbie-ussr-lara-vychuzhanina/> (E.T: 8.10.2021)
- Görsel 45-46-47: Canan, Büyüklere Masallar (Fables for Adults), 2003-<http://www.cananxcanan.com/fables%20for%20adults.html> (E.T: 15.10.2021)
- Görsel 48: Canan, Görmedim, duymadım, bilmiyorum (See No Evil, Speak No Evil, Hear No Evil), 2003-<http://www.cananxcanan.com/see%20no%20evil%20speak%20no%20evil%20hear%20no%20evil.html> (E.T: 15.10.2021)
- Görsel 49: Canan, Pembe rüyalar (Pink Dreams), 2003- <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1502722865.pdf> (E.T: 15.10.2021)
- Görsel 50-51: Chris Jordan, Barbie Dolls 2008. Courtesy of the artist-<https://www.rossanaorlandi.com/collections/barbie-dolls/> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 52: “Superstar The Karen Carpenter Story” Film Afişi-<https://www.imdb.com/title/tt0094075/mediaviewer/rm775953152/> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 53: Filmin 43 dakikasından görüntü-<https://www.artforum.com/print/200304/1987-todd-haynes-s-superstar-4500> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 54: Refuse to be the muse!-<https://nitrocdn.com/YVUfUEcpMlrmfLPrHdOOLzBwvTZaRWe/assets/static/optimized/rev-2fb1a00/files/335046/original/685ecf3db5cc4996fd3aa5a9f2dbad57.file-20200514-77276-3zszcx.jpeg> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 55: Everyone is so white at the galleries-https://metro.co.uk/wp-content/uploads/2020/05/PRI_151849112.jpg?quality=90&strip=all&zoom=1&resize=540%2C720 (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 56: ArtActivistBarbie Twitter Hesabından Ekran Görüntüsü-<https://twitter.com/BarbieReports/status/1067759847687507968?s=20> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 57: Artem Pozdnyakov’un “Quarantine doll all over graphic tee” tasarımından yola çıkarak üretilen duş perdesi-https://society6.com/product/quarantine-doll_shower-curtain?sku=s6-14086096p34a35v287 (E.T: 6.10.2021)
- Görsel 58: Artem Pozdnyakov’un “Quarantine doll all over graphic tee” tasarımından yola çıkarak üretilen nevresim takımı-https://society6.com/product/quarantine-doll_comforter (E.T: 6.10.2021)
- Görsel 59: Artem Pozdnyakov’un “Quarantine doll all over graphic tee” tasarımından yola çıkarak üretilen cep telefonu kılıfı-https://society6.com/product/quarantine-doll_iphone-case?sku=s6-14086096p20a9v918a52v377 (E.T: 6.10.2021)
- Görsel 60: Jocelyne Grivaud Van Gogh’un Mona Lisa resminin yorumu-<http://www.barbiemamuse.com/en/la-joconde-2/> (E.T: 16.10.2021)

- Görsel 61: Jocelyne Grivaud OttoDix'in Sylvia resminin yorumu-<http://www.barbiemamuse.com/en/otto-dix-2/> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 62: Jocelyne Grivaud Manet'in Olympia resminin yorumu-<http://www.barbiemamuse.com/en/edouard-manet-2/> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 63: Catherine Théry, Rembrandt'in "Dr. Nicolaes Tulp'un Anatomi Dersi" resminin yorumu-<http://catherinethery.net/expos/pas-celles-croyez/> (E.T: 16.10.2021)
- Görsel 64: Catherine Théry, Leonardo da Vinci'nin "Son Akşam Yemeği" resminin yorumu-<http://catherinethery.net/expos/pas-celles-croyez/> (E.T: 16.10.2021)